

MUS 144 Piyano

P.İ.Tchaykovsky (1840 – 1893)

“Sonbahar Şarkısı” Ekim. Mevsimler’den

Çalışma incelemesi

Dünya piyano müziği literatürü şarkı söyler gibi çalma kantilen (canto) türünde yapıtlarla zengindir. Kantilen –“piyanoda şarkı söyleme” şan sanatından enstrümantal alana aktarılın bir sanattır. XVII y.y. piyano kantilen eserleri Bach’ın Prelüd ve Fügleri ile, Viyana klasiklerinde ise Haydn, Mozart, ve XIX. y.y. Beethoven’le temsil edilmiştir.

XIX y.y. müziğinin romantığe yönelmesi ile lirik ve melodik, renkli ezgileri piyanoda kullanma bu dönemde çok yer alır. Schubert’in, Mendelshonn’un, Dvorak’ın, Grieg’in oda müziği lirik yapıtlarında ve aynı zamanda Schubert’in, Liszt’in, Brahms’ın da eserlerinde kantilen eserlere yer verilir. En yüksek zirveye ise Chopin’in eserlerinde ulaşılmaktadır. Derin şiirselliğe, zarıflığe, elejiye (ağıt) Chopin’in prelütlerinde, mazurkalarında, balladlarında, konçertolarında rastlamaktayız. Halk ezgilerine dayanma bütün bu güzelliklere esas beslenme çekirdeğini oluşturmuş. Piyano sanatında kantilen müziğin en güzel örneklerinden birisi de Rus müziğinde P. İ. Tchaykovsky’nin yapıtlarıdır. Piyano için bestelediği 3 konçerto, Konser Fantezisi, üç sonat, çok sayıda parçalar, çeşitlemeler, orijinal piyano seri/dizileri: Mevsimler(12 parça) ve Çocuk Albümü (24 parça) dür. Bestecinin yapıtlarında daha çok kantilen ve akorlu-oktavlı teknik kullanılmaktadır. Küçük pasajlar içeren besteleme tekniği bestecinin tarzında bulunmamaktadır. Birçok oda müziği, vokal/şan, senfoni yaratmış olan besteci piyano eserlerinde de aynı düşünce tarzını tutmaktadır. Neredeyse bütün parçalarında nota dokusunda orkestra yazısı/hattı, orkestra renkleri ve vokal tekniğine yakın tarz görülmektedir. Büyük bir süit sayılan “Mevsimler” (1877-1878) bestecinin piyano stiline ansiklopedisi sayılabilir. Dizi 12 parçadan ve her parçanın 12 ay ismine göre programlanmış özel ismi vardır. İsimle birlikte her parçanın başında küçük bir Epigraf’da Rus şairlerin şiirlerinden alıntı verilmiştir. Süitte rus insanının hayatından çeşitli, farklı resimler müzikle anlatılmaya çalışılmıştır. Aynı zamanda Rusya’nın doğasından verilen müzikli peyzajlar da sunulmuştur.

Dizinin bütün parçaları derin insan duyguları, düşünceleri, endişeleri, hayalleri ile yoğunlaşmıştır. Esas fikir: yılın fasılları, mevsimlerine paralel olan insan hayatının akışı. Dizideki kantilen örnek parçalardan “Kardelen”, “Barkarole”, “Beyaz Geceler”, ”Sonbahar Şarkısı” dır.

Piyanoda kantilen çalma piyano tuşlarının vurmali yapıtından dolayı bu teknikte zorluklar yaratmaktadır. Bu zorluklar: şarkı söyler gibi ses çıkarma, ideal bir *legatoda* seslerin akışında esneklik ve akıcılık, eserlerin nota dokusunda ses perspektifi, pedal, applikatür vs.

“Sonbahar Şarkısı” parçasına epigraf olarak A.Tolstoy’un şiirinden alıntı verilmiştir.

Besteci eserin temposunu “acele etmeden, kederli ve çok akıcı” açıklaması ile belirtmiştir. İlk önce vokal/melodik bir ezgi ifadesi istenmektedir. Eserin formu: üç bölümü, röprizi (ilk bölümü birebir aynı tekrarlamaktadır) ve küçük bir *coda*’sı vardır. Birinci bölümde iki periyod var, ikinci periyod birinciye melodisi ve dokusu ile çok benzemektedir. Orta bölümde ise birinci bölümün entonasyonları ile beraber yeni armonik, dinamik gelişmeler, hatta polifonik dokusuyla *development*/gelişim içermektedir. **İki müzik kurgudan ve 4 ölçülü köprü ile (röpriz öncesi) oluşur.** Birinci kurgunun sonunda, orta bölümde eserin zirvesi/kulminasyonu dominant akorun dokuzlu aralık kullanılarak *puandorg (point d’orgue) la* durdurulmaktadır. Orta bölümde duygusal bir hareketlenme söz konusu. Bu bölümün hareketlenmesi öndeki ve sondaki bölümlerin kederli durgunluğunu daha derinden belirtmekte, fark ettirmektedir. 7. ölçüden oluşan *Coda* röprizden alınan motifler üzerinde kurulmuştur.

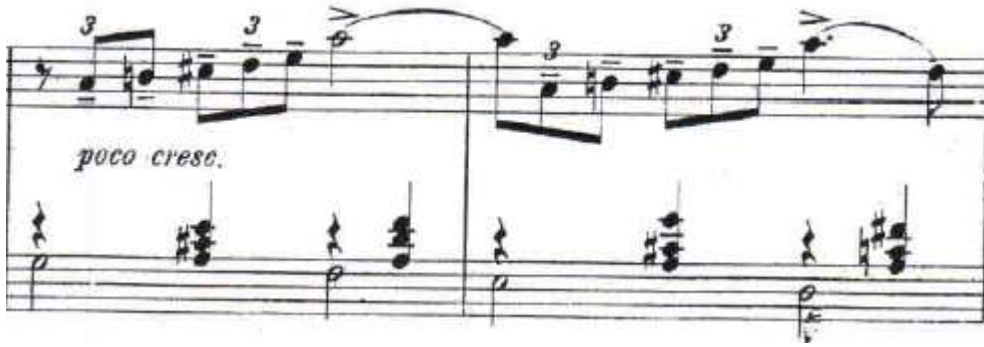
Nota dokusu homofonik ve armonik dikey ve polifonik yatay ses bileşiminden oluşturulmaktadır. Armonizasyon Tchaykovsky’nin kompozisyon dilinde kullanılan üçlü akorlar, çevirimler, T – S – D, D7, vs., vb. bazen ise Subdominant tonuna ve paralel majöre modülasyon yapılmaktadır. Melodide gecikmeli, geçici, akordışı seslere, temel sesin etrafındaki seslerde duraklama gibi uygulamalara rastlamaktayız. Eserin nota dokusunda üç çizgi takip edilmektedir: üst, orta ve alt.

Birinci bölümde melodi, bas sesinin çizgisini ve orta seslerin armonik akışını gözlemleyebiliriz. İkinci bölümde ise daha çok polifonik: alt seste bas sesinin çizgisi, orta seste esas melodi, üst seste ise - polifonik doku.

Daha sonra sekvenslerle takip edilen üst ve orta seslerin karşılıklı “konuşması”nı takip edebiliriz. Orta bölümde imitasyona dayanan polifonik doku akışını görmekteyiz. Röprizden önce tek sesli kadans vardır. Bütün *Coda* Tonik üzerinde *basso ostinato*’da verilmiştir.

Eserin çalışma sürecini planlı yapmak gerekir. Birinci cümle sürekli “piyano” çalınarak, melodi ince keman sesine benzeyerek cümlenin sonunda hafiflemelidir. Melodiyi çok ifadeli, derin, bir nefese, üçüncü ölçüde aksan’ı belirtmek gerekir. İkinci cümlede ise basları daha derin ifade edip, duyurmak gerekir. Melodiyi hafif (keman *detache* çalıyormuş gibi) hafif *marcato* çalarak ezginin yukarıya çıkmasını takip etmeliyiz. 5. ve 6. ölçülerde crescendo yaparak, melodinin ilerlemesini sağlamalı, 6. Ölçüde birinci periyodun zirvesine varmaktayız.

ÖRNEK

Ses akışında biraz azalma olacak, düşüş ezgilerin zayıf notalarında hafif aksanlar yapılabilir. Bu tür ikili gecikmelerle ve senkoplarda melodiye üzüntü, keder gibi notlar verilmektedir. Bütün parça boyunca hiçbir yerde ezgiyi küçük *legatolar* bölerek kesintiye uğramamasını sağlamak gerekir. Melodi her cümlede bir bütün entonasyon ve dinamik akışla sunulmalıdır. İkinci periyodun birinci cümlesinde birinci periyodun birinci cümlesi tekrar edilmektedir. Fakat orta rejistrede çalınmasından dolayı çok sıcak, tok, viyolonsel ses rengi ile duyurulmalıdır. Melodiyi destekleyen küçük dalgalı motif ezgiye genişlik, yoğunluk eklemektedir. Bu motif yokuş ve inişlerde, senkoplu yerlerde dinamik gelişimi sağlıyor ve böylece, eserin durgunlaşmasını ve formalite çalma gibi yönünü engellemektedir. Aynı zamanda bu gizli motif öne çıkmamalı, ana melodiyi bastırmamalı. İkinci cümlede melodi üst seste geçer, orta seste ise ifadeli motif vardır.

13.-15 ölçüler arasında inişli sekvens geçmektedir. Burada birinci bölüm biter, küçük bir duraklamadan sonra orta bölüm başlamaktadır.

ÖRNEK

Bundan sonra heyecanı belirtmek için tempoda biraz ileriye doğru hareketlenme olmalıdır. Dinamik işaret olarak “mf” ile başlamak ve geliştirerek bir akışı sağlamak, ifadeyi daha güçlendirmek gerekir. Bazen öğrenciler kulminasyonu iyi gösteremiyorlar. Dokuzlu aralık (si bemol ikinci oktavda) kulminasyonun en parlak ve biraz derince çalınmalı ve *puandorg* (*point d'orgue*) da durulmalıdır. Bir sonraki nota zayıf vurgudadır, sanki çözümleyici nefes vermedir. Devamında bir sonraki kurgunun önünde yine hafif soluk çekme ifadesi verilmelidir. Devamında artık inişi sağlayan akış vardır. İkinci kurguda dinamik olarak “mf” ve *diminuendo* çalınmalı. İmitasyon içeren motif orta ve üst seslerde sekvens şeklinde devam eder. Her zaman o motifi net, ifadeli göstermek gerekir. Orta bölümün sürecinde bas sesleri çok net ve derin çalmak gerekir. Baslar armonik temel oluşturmaktadırlar ve ölçülerin ritmik dengesini tutmakta destek verirler. Daha ileride iki ölçüde tek sesli köprü kadans duyulur. Bu ölçülerde viyola ses rengi bir reçitatif gibi insan sesine benzeyerek ifade edilmelidir. Kadansı bir bağla bağlamak çok önemlidir. Küçük bağlarda sekvensin akışına göre yokuşları göstermektedir. Kadansın son notası direk röprize bağlanır ve durmadan devam edilir. Coda bölümünde *basso ostinato*'yu göstermek gerekir. **Bu eserin sonunda ve gerilmesinde gerginlik gölgesi ifade edilir.** Son ölçüye eserin bütünlüğünü bozmadan çok önem vererek bitiş ifadesi verilmeli. Melodinin son “kalıntıları” gibi eşsiksiz bir müzik vardır. Üst seslerde “do” da *tenuto*, viyola ses rengi ve yavaş cana çözümlenme, “yok olma” gibi (*morendo pppp*) son sesin “havada askıda kalmış gibi” beşli aralıkla “LA” duyulur. Yalnızlık, keder, üzüntü havası son noktadır.

ÖRNEK

Bu parça üzerinde çalışma öğrencide kantilen ve polifoni çalma becerilerinin gelişimin sağlamaktadır. Piyanistik açıdan öğrenci çalışma sürecinde bilek hareketlerinin esnekliği, el-avuç esnemesi, 1. , 4. ve 5. parmakların daha derin ses çıkarma becerilerinin gelişimini sağlamaktadır. Polifonik dokuyu anlama, ses renklerinin farklılığını gösterebilme, doğru applikatür düzenini oluşturma gibi becerileri öğrenir. Çok önemli bir konu ise pedaldır. Öğrenci geç kalan (senkop) ve kısa pedalı kullanmayı öğrenir. Melodiyi bir çizgi içinde götürebilme, phrase'lar ile, cümleler ile düşünmeyi de öğrenmektedir. Genel müzik kültürü açısından nota dokusu çeşitliliği, dinamikler, pedalizasyon gibi önemli konularda gelişimi sağlanır. Ayrıca piyano repertuarının çeşitliliğinden önemli bir eserle tanışmış olmaktadır.